

กสม. ๒

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๗

รายงานผลการตรวจสอบที่ ๑๕๖/๒๕๖๗

เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีร้องเรียนว่า ศูนย์บำบัดยาเสพติด ██████████ ██████████ ลงโทษผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม

ผู้ร้อง ปกปิดชื่อ

ผู้ถูกร้อง ศูนย์บำบัดยาเสพติด ██████████ อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี

๑. ความเป็นมา

ผู้ร้องร้องเรียนผ่านเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำร้องที่ ๑๐๖/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๖ ว่า เมื่อประมาณเดือนกันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๕ ขณะที่ผู้ร้องถูกส่งตัวเข้ารับการบำบัดยาเสพติด ณ ศูนย์บำบัดยาเสพติด ██████████ อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ได้พบเห็นเหตุการณ์เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องลงโทษผู้เข้ารับการบำบัดด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น หากผู้ใดคิดหลบหนีจะถูกรุมทำร้ายร่างกาย โดยการกระทุบและใช้ไม้ทุบตีจนได้รับบาดเจ็บ แล้วจับล่ามโซ่ตรวนไว้กับเสา บางรายถูกทำโทษโดยการให้ลงไปแช่ในบ่อปฏิภูมเป็นเวลา ๗ วัน เป็นต้น จากเหตุการณ์ดังกล่าว ผู้ร้องเห็นว่าเป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงขอให้ตรวจสอบ

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ดังต่อไปนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ ข้อมูลการร้องเรียนของผู้ร้องทางเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๖

๒.๑.๒ บันทึกการให้ถ้อยคำของผู้ร้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๖

๒.๑.๓ บันทึกการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปัตตานี และศูนย์บำบัดยาเสพติด ██████████ อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ ๑๐-๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๖

๒.๑.๔ บันทึกการประสานให้ความช่วยเหลือกรณี นาย ก. (นามสมมติ) ผู้เข้ารับการรักษา ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

๒.๑.๕ บันทึกการรับฟังข้อเท็จจริง ณ สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี (สบยช.) เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๖

๒.๑.๖ บันทึกการให้ถ้อยคำทางโทรศัพท์ของ ██████████ พยาบาลวิชาชีพประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปัตตานี ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ และวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๖

๒.๑.๗ หนังสือสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ที่ ยธ ๑๑๒๐.๐๒/๑๓๒๒๘ ลงวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๘ หนังสือกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ ๐๓๑๒/๑๓๑๐ ลงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

๑) ปรากฏตามความเป็นมาในข้อ ๑ ของรายงาน และผู้ร้องให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า ญาติพาผู้ร้องเข้ารับการรักษาที่ศูนย์บำบัดยาเสพติด ██████████ ใช้เวลาประมาณ ๔ เดือน ระหว่างการบำบัดได้พักอาศัยร่วมกับผู้เข้ารับการรักษารายอื่น ผู้ร้องไม่เคยถูกทำร้ายร่างกาย และไม่เคยถูกลงโทษ แต่พบเห็นผู้เข้ารับการรักษาอื่นถูกกระทำ ซึ่งภายหลังเสร็จสิ้นการบำบัด ผู้ร้องไม่ได้พบกับผู้เข้ารับการรักษาที่เคยถูกทำร้ายอีกและไม่สามารถติดต่อได้ จึงไม่สามารถให้ข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ประกอบกับไม่มีเพื่อนหรือผู้เข้ารับการรักษาที่สามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมได้ เนื่องจากแยกย้ายกันหลังจากบำบัดเสร็จสิ้น

๒) ระหว่างการสอบข้อเท็จจริง ผู้ร้องได้นำญาติที่พาผู้ร้องไปเข้ารับการรักษาบำบัดมาให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า สาเหตุที่พาผู้ร้องไปเข้ารับการรักษาบำบัด เนื่องจากในขณะนั้น ผู้ร้องมีสภาพ

/ร่างกาย...

ร่างกายชুবวมจากการใช้สารเสพติด ไม่สามารถทำงานได้ จึงหวังใยเกรงว่าจะเกิดอันตราย และทราบ
ว่า ผู้ถูกร้องบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยวิธีทางธรรมชาติ ซึ่งผู้ที่เคยเข้ารับการบำบัดได้รับการรักษาจน
หายเป็นปกติ และรู้สึกว่หลังจากที่ผู้ร้องเข้ารับการบำบัดแล้ว มีสุขภาพร่างกายดีขึ้นจนหายเป็นปกติ
หากให้ย่นเวลากลับไปได้ก็ยังคงยินดีให้ผู้ร้องไปเข้ารับการบำบัดกับผู้ถูกร้อง

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องให้ข้อเท็จจริงสรุปได้ ดังนี้

๑) ผู้ถูกร้องตั้งเมื่อปี ๒๕๕๒ โดยริเริ่มจากการพูดคุยร่วมกันระหว่าง
ชาวบ้านทุกหมู่บ้านในพื้นที่ตำบล [REDACTED] เพื่อร่วมกันจัดการปัญหาเสพติดที่เป็นปัญหาสำคัญของ
ตำบล [REDACTED] ในขณะนั้น และก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ

๒) ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาส่วนใหญ่เป็นบุคคลในพื้นที่ที่บิดามารดา
หรือครอบครัวลำบากใจในการดูแล และได้รับผลกระทบจากการที่ผู้ป่วยติดยาเสพติด ประกอบกับ
ไม่มีความรู้ในการบำบัดรักษา จึงต้องส่งตัวมาเข้ารับการบำบัด

๓) งบประมาณในการก่อตั้ง ช่วงแรกได้รับเงินบริจาคที่รวบรวมจากกำนัน
และชาวบ้านในตำบล [REDACTED] ต่อมาชาวบ้านในพื้นที่ต่างตำบลและต่างจังหวัดได้รับทราบและเห็นว่
การบำบัดรักษาได้ผลดี จึงขอความช่วยเหลือให้ผู้ถูกร้องรับบุตรหลานเข้ารับการรักษา ทำให้ผู้ถูกร้อง
มีความจำเป็นต้องรับผู้ป่วยต่างพื้นที่เข้ารับการบำบัดด้วย

๔) ผู้ถูกร้องใช้วิธีศาสนบำบัดในการรักษา โดยให้ผู้นำหมู่บ้านในตำบล
[REDACTED] หมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันมาสอนศาสนาโดยสมัครใจไม่มีค่าจ้าง และให้ผู้เข้ารับการบำบัด
อ่านคัมภีร์ทางศาสนาอิสลาม

๕) ก่อนหน้านี้เคยมีผู้เข้ารับการบำบัดที่มีอาการทางจิตร่วมด้วย ซึ่งก่อให้เกิด
ปัญหาด้านการควบคุมและการอยู่ร่วมกับผู้เข้ารับการบำบัดรายอื่น ปัจจุบันจึงไม่รับผู้ป่วยจิตเวชเข้ารับ
การบำบัดอีก โดยผู้ป่วยจิตเวชมาเข้ารับการบำบัดครั้งสุดท้ายเมื่อประมาณ ๒ ปีที่แล้ว (ปี ๒๕๖๔)
และยอมรับว่าเจ้าหน้าที่ของศูนย์บำบัดเคยใช้โซ่ล่ามผู้เข้ารับการบำบัดบางรายที่มีอาการทางจิต
เนื่องจากมีพฤติกรรมทำร้ายร่างกายผู้อื่น แต่ปัจจุบันไม่ใช้วิธีการดังกล่าวแล้วเพราะไม่มีผู้ป่วยลักษณะนี้
เข้ามารับการบำบัดอีก และยืนยันว่าเจ้าหน้าที่ไม่เคยทำร้ายร่างกายผู้เข้ารับการบำบัด

๖) เจ้าหน้าที่ที่ดูแลผู้เข้ารับการบำบัดส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่เคยเข้ารับ
การบำบัดและรักษาจนหายแล้ว มาทำหน้าที่ช่วยเหลือดูแลโดยไม่รับค่าจ้าง โดยผู้ถูกร้องขอใช้พื้นที่
ส่วนหนึ่งของที่ดินแปลงที่อยู่หลังที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล [REDACTED] และมีโรงพยาบาลส่งเสริม
สุขภาพตำบล [REDACTED] ซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลเข้ามาช่วยดูแลผู้เข้ารับการบำบัดที่มีอาการเจ็บป่วยโดยตลอด
ข้อมูล ณ วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๖ มีผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดที่ผู้ถูกร้อง ๒๑๔ คน

๗) ป้ายระบุเงื่อนไขการเข้ารับการรักษาพยาบาลของผู้ถูกร้อง ซึ่งติดไว้บริเวณหน้าต่างทำการสำหรับให้ญาติเข้าเยี่ยม มีรายละเอียดดังนี้

“(๑) ผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลต้องอยู่ให้ครบ ๔๑ วัน หากไม่ครบตามกำหนดไม่อนุญาตให้ผ่านการบำบัด

(๒) ผู้ปกครองต้องจ่ายค่าอาหารเดือนละ ๒,๕๐๐ บาท และค่าขนม ๑,๕๐๐ บาท เป็นอย่างต่ำ

(๓) ผู้ปกครองต้องโอนเงินให้ตรงตามกำหนดทุกครั้ง หากล่าช้าจากกำหนดเกิน ๗ วัน ทางศูนย์จะส่งตัวเด็กกลับบ้านทันที

(๔) กรณีผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลหลบหนีออกจากศูนย์บำบัด ทางศูนย์บำบัดจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น

(๕) ห้ามนำโทรศัพท์มือถือ ยาเสพติด สิ่งของผิดกฎหมายเข้ามาในบริเวณ ██████████ หากตรวจพบจะดำเนินคดีตามกฎหมาย

(๖) หากผู้บำบัดทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย ลักขโมย หลบหนี อละวาด กระทำผิดกฎหมายของศูนย์บำบัด อนุญาตให้ล่ามโซ่ได้ทุกกรณี

(๗) หากเสียชีวิตจากโรคประจำตัวและสาเหตุอื่น ๆ ทางศูนย์จะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น

(๘) สามารถเยี่ยมได้เฉพาะเวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ทุกวัน ไม่อนุญาตให้เยี่ยมเวลาอื่นทุกกรณี

(๙) ผู้บำบัดต้องไม่มีคดีติดตัวใด ๆ ทั้งสิ้น”

๒.๒.๓ ข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) ผู้แทน สบยช. ให้ข้อเท็จจริงตามรายการเอกสารข้อ ๒.๑.๕ สรุปได้ว่าการจะให้ผู้ถูกร้องสามารถจัดตั้งเป็นศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้ตามกฎหมายนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากจังหวัดปัตตานีให้เข้ามาช่วยเหลือผลักดัน โดยเฉพาะการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนองค์ความรู้และบุคลากรให้แก่ผู้ถูกร้อง จากข้อมูลพบว่า มีผู้เข้ารับการรักษาและบำบัดกับผู้ถูกร้องเป็นจำนวนมาก และชุมชนเห็นด้วยกับการดำเนินการของผู้ถูกร้อง ดังนั้น จึงควรสนับสนุนให้ผู้ถูกร้องได้รับการจัดตั้งอย่างถูกกฎหมาย แม้กฎหมายจะห้ามบำบัดรักษาเสพติดโดยไม่ได้รับอนุญาตและกำหนดโทษไว้หากฝ่าฝืน แต่การสนับสนุนการดำเนินการของผู้ถูกร้องจะเกิดประโยชน์ต่อผู้ติดยาเสพติดและชุมชนมากกว่าการลงโทษตามกฎหมาย ระยะแรกผู้ถูกร้องจึงควรจัดสรรบุคลากรที่เหมาะสมทั้งจำนวนและองค์ความรู้เกี่ยวกับการบำบัด เพื่อให้สามารถช่วยเหลือผู้เข้ารับการรักษาเสพติดได้อย่างถูกต้องมากขึ้น และโดยที่ผู้ถูกร้องตั้งอยู่ใกล้กับโรงพยาบาล

ธัญญารักษ์ปัตตานี จึงควรให้ผู้ถูกร้องประสานกับโรงพยาบาลธัญญารักษ์ปัตตานี เพื่อให้ความช่วยเหลือในการเข้าไปเยี่ยมดูแลผู้บำบัดยาเสพติดที่ผู้ถูกร้องอีกทางหนึ่งด้วย

๒) กระทรวงยุติธรรมได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ให้ข้อเท็จจริงปรากฏในรายการเอกสารข้อ ๒.๑.๗ สรุปได้ว่า

๒.๑) ได้ตรวจสอบประวัติการขึ้นทะเบียนและจัดตั้งสถานพยาบาล/สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของกระทรวงสาธารณสุขตั้งแต่ปี ๒๕๕๒-ปัจจุบันแล้ว ไม่พบว่าผู้ถูกร้องได้ขอขึ้นทะเบียนตามประมวลกฎหมายยาเสพติด และพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ของกรมคุมประพฤติ ซึ่งหากดำเนินการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในลักษณะเป็นปกติธุระโดยไม่ได้ขึ้นทะเบียน จะเข้าข่ายเป็นความผิดตามมาตรา ๑๒๑ แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๒.๒) ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด กำหนดให้การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดตั้งและการรับรองคุณภาพหน่วยบริการบำบัด และการกำหนดระเบียบหรือข้อบังคับเพื่อควบคุมการบำบัดรักษาและระเบียบวินัยสำหรับหน่วยบริการบำบัด เป็นอำนาจของคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มีรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ และรองปลัดกระทรวงสาธารณสุขที่ได้รับมอบหมายเป็นกรรมการ และเลขานุการ

๒.๓) การส่งเสริมให้ผู้ถูกร้องดำเนินการให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เห็นควรประสานให้คณะทำงานจัดตั้งสถานพยาบาลยาเสพติดและสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รับรองคุณภาพการดำเนินงานศูนย์คัดกรอง และศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมระดับจังหวัด ซึ่งมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเป็นรองประธาน เข้าไปตรวจเยี่ยม และให้คำแนะนำผู้ถูกร้องในการจัดทำคำขอจัดตั้งและขึ้นทะเบียนเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด เพื่อให้คนในชุมชนมีทางเลือกในการเข้ารับการรักษา

๓) กระทรวงสาธารณสุขให้ข้อเท็จจริงปรากฏในรายการเอกสาร ข้อ ๒.๑.๘ สรุปได้ว่า

๓.๑) ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒-๒๕๖๔ ผู้ถูกร้องไม่ได้ขอจัดตั้งเป็นสถานพยาบาลตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ประเภทสถานฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมถึงปัจจุบันผู้ถูกร้องยังไม่ได้ขอจัดตั้งเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติดอีกด้วย จึงเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับใช้กฎหมายที่จะต้องดำเนินการกับผู้ที่ไม่ได้ขออนุญาตจัดตั้งให้ถูกต้อง

/๓.๒) เพื่อประโยชน์...

๓.๒) เพื่อประโยชน์ของชุมชน ควรให้ผู้ถูกร้องขอจัดตั้งเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ต่อคณะทำงานจัดตั้งสถานพยาบาลยาเสพติด และสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รับรองคุณภาพการดำเนินงานศูนย์คัดกรองและศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม ระดับจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีเป็นประธานคณะทำงาน และหัวหน้ากลุ่มงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ สุขภาพจิตและยาเสพติด เป็นคณะทำงานและเลขานุการ โดยประสานงานผ่านทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปัตตานี

๓.๓) การขอจัดตั้งเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ต้องปฏิบัติตามประกาศคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขการจัดตั้งและการรับรองคุณภาพสถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๕ ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕ โดยคณะอนุกรรมการจัดตั้งและควบคุมมาตรฐาน ศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม ได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดตั้งสถานพยาบาลยาเสพติดและสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รับรองคุณภาพการดำเนินงานศูนย์คัดกรองและศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม ระดับจังหวัด มีหน้าที่และอำนาจกำกับติดตามสถานพยาบาลยาเสพติดและสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

๓.๔) ข้อจำกัดของสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด คือ ต้องผ่านการคัดกรองและบำบัดรักษาอาการทางยาเสพติดจากสถานพยาบาลยาเสพติดก่อน จึงจะเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ณ สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้ โดยคณะทำงานจัดตั้งฯ ระดับจังหวัด มีหน้าที่และอำนาจกำกับติดตามสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และเมื่อสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดดำเนินงานครบ ๓ ปี ให้ยื่นขอรับรองคุณภาพต่อกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และให้รับรองคุณภาพทุก ๓ ปี

๒.๒.๔ การแสวงหาข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) การลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงตามรายการเอกสารข้อ ๒.๑.๓ สรุปได้ดังนี้

๑.๑) เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปัตตานีให้ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ยังไม่เคยเข้าตรวจเยี่ยมสถานที่ เนื่องจากผู้ถูกร้องจัดตั้งในลักษณะโรงเรียนสอนศาสนา โดยใช้หลักศาสนาในการช่วยบำบัดผู้ติดยาเสพติด ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งบิดา มารดา หรือญาติพี่น้องได้นำตัวมาส่งและขอร้องให้ใช้ศาสนาช่วยบำบัดบุตรหลานของตนให้เลิกยาเสพติด

/๑.๒) พนักงาน...

๑.๒) พนักงานเจ้าหน้าที่ได้สำรวจลักษณะทางกายภาพของผู้ถูกร้อง พบว่า ตั้งอยู่บริเวณด้านหลังที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล [REDACTED] อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี พื้นที่ประมาณ ๑ ไร่ มีกำแพงล้อมรอบ มีเรือนนอนชั้นเดียวสร้างด้วยปูน ๑ หลัง ห้องน้ำ ๑๓ ห้อง อาคารอเนกประสงค์สำหรับเป็นสถานที่ประชุมและอบรม ๑ หลัง โดยในวันลงพื้นที่มีผู้เข้ารับการบำบัดทั้งหมด ๒๑๔ คน และจากการคาดคะเน เรือนนอนสามารถจุผู้เข้ารับการบำบัดได้ทุกคนแต่อาจจะค่อนข้างแออัด บริเวณพื้นที่ส่วนกลางมีลักษณะโล่ง อากาศถ่ายเทรอบด้านได้ดี ปัจจุบันกำลังก่อสร้างอาคาร ๓ ชั้น อีก ๑ หลัง เพื่อใช้เป็นเรือนนอนและห้องน้ำเพิ่มเติม นอกจากนี้ บริเวณนอกกำแพงมีศาลาขนาดไม่ใหญ่นัก เพื่อให้ญาติมาเยี่ยมผู้เข้ารับการบำบัด และมีสนามฟุตบอลขนาดเล็กสำหรับผู้เข้ารับการบำบัดออกกำลังกาย

๑.๓) พนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบกับ นาย ก. ซึ่งมาขอความช่วยเหลือให้ติดต่อบุตรเพื่อพาตัวกลับบ้าน โดยอ้างว่าตนอาศัยอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช นับถือศาสนาพุทธ กิจกรรมของผู้ถูกร้องจะเหมาะกับผู้นับถือศาสนาอิสลามมากกว่า ที่สำคัญ ตนเองไม่ได้ยินยอมเข้ารับการบำบัด แต่ถูกญาติบังคับ และไม่ทราบกำหนดที่จะได้ออกไป ทำให้กังวลเป็นอย่างมาก

พนักงานเจ้าหน้าที่จึงได้ประสานกับผู้ใหญ่บ้านที่นาย ก. เป็นลูกบ้าน ทราบข้อมูลว่า นาย ก. มีอาการประสาทหลอนจากการเสพยาเสพติด พุดจาไม่รู้เรื่อง จึงร่วมกับมูลนิธิอาสาสมัครในพื้นที่ส่งตัวไปเข้ารับการบำบัด ซึ่งมารดาของนาย ก. ทราบเรื่องแล้วและยินดีให้นาย ก. เข้ารับการบำบัด

พนักงานเจ้าหน้าที่จึงได้สอบถามมารดาของ นาย ก. ซึ่งยืนยันว่าเป็นความจริงและยินดีให้นาย ก. เข้ารับการบำบัดต่อไปจนกว่าจะหายเป็นปกติ

นอกจากนี้ บุตรสาวของ นาย ก. อายุ [REDACTED] ปี ซึ่งอยู่ระหว่างศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี ให้ข้อมูลว่า เจ้าหน้าที่อาสาสมัครของมูลนิธิแห่งหนึ่งพาบิดาเข้ารับการบำบัดที่ผู้ถูกร้อง และตนเป็นห่วงบิดา แต่หลังจากที่ตนได้ปรึกษากับญาติแล้วยังคงประสงค์ให้บิดารักษาตัวต่อไป จนกว่าอาการจะหายเป็นปกติ

ต่อมาพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ประสานนาย ก. อีกครั้ง โดยแจ้งว่า บุตรสาวรับทราบความเป็นอยู่ของนาย ก. แล้ว และจะมาเยี่ยมในภายหลัง ซึ่งนาย ก. เข้าใจและยินยอมรับการบำบัดต่อไป ทำให้บุตรสาวของนาย ก. สบายใจมากขึ้น และแจ้งว่าญาติได้ส่งเครื่องอุปโภคบริโภคไปให้นาย ก. เพิ่มเติมแล้ว

๑.๔) พนักงานเจ้าหน้าที่ได้สอบถามข้อมูลจากผู้เข้ารับการบำบัด อีกรายหนึ่งซึ่งออกมาพบญาติที่มาเยี่ยมบริเวณศาลานอกกำแพงได้ข้อมูลว่า ตนยินดีเข้ารับการบำบัดรักษา มีความสุขที่ได้อยู่ที่ผู้ถูกร้อง และรู้สึกท้อสสภาพร่างกายดีขึ้นเนื่องจากไม่ต้องพึ่งพา

ยาเสพติด ทำให้บิดา มารดา และญาติพี่น้องหมดความกังวลและคลายความเดือดร้อนจากการที่ตน เคยติดยาเสพติด

๒) การติดตามความคืบหน้าจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปัตตานี ตามรายการเอกสาร ข้อ ๒.๑.๖ สรุปได้ ดังนี้

๒.๑) รองผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี ผู้อำนวยการโรงพยาบาล อนุรักษ์ปัตตานี สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองปัตตานี และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปัตตานี ได้จัดประชุมร่วมกับผู้ถูกร้องเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ เพื่อติดตามความคืบหน้าหลังจากพนักงาน เจ้าหน้าที่ได้เข้าตรวจเยี่ยมและหารือแนวทางการป้องกันปัญหา โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปัตตานี ได้เชิญชวนให้ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมาย ในประเภท ภาคเอกชน ซึ่งผู้ถูกร้องยินดีให้ความร่วมมือและทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ โดยหากผู้ถูกร้อง พบผู้ป่วยจิตเวชที่มีอาการรุนแรงและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล [REDACTED] ประเมินอาการแล้ว เห็นว่าไม่ควรรับเข้ามาบำบัดกับผู้ถูกร้อง จะส่งให้โรงพยาบาลอนุรักษ์ปัตตานีรับไว้รักษา ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องแจ้งว่าจะนำเอกสารที่เกี่ยวกับการขอจัดตั้งเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ไปกรอกรายละเอียดร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล [REDACTED] โดยผู้ถูกร้องเคยสมัคร และผ่านเกณฑ์การพิจารณาเบื้องต้น เมื่อประมาณ ๔ - ๕ ปีก่อน แต่เอกสารหมดอายุไปแล้ว

๒.๒) ผู้ถูกร้องอยู่ระหว่างการปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะสมและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข ประกอบกับอยู่ระหว่างการพิจารณาว่าจะจัดตั้งในฐานะ มูลนิธิหรือนิติบุคคล ส่งผลให้ต้องเลื่อนการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือออกไปก่อน และจะนำเสนอ ต่อคณะกรรมการของจังหวัด ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี โรงพยาบาลอนุรักษ์ปัตตานี และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปัตตานี โดยจะลงนามร่วมกันทั้ง ๓ หน่วยงาน เป็นข้อตกลงว่า หน่วยงานทั้งหมดจะช่วยเหลือให้ผู้ถูกร้องจัดตั้งเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมาย โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบหลัก

๓) หลักเกณฑ์การจัดตั้งสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งกำหนดไว้ ตามประกาศคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจัดตั้งและการรับรองคุณภาพสถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๕ สรุปได้ว่า สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบ่งได้เป็นสถานฟื้นฟูภาครัฐ และสถานฟื้นฟูภาคเอกชน หรือองค์กรการกุศล โดยต้องมีลักษณะตามประกาศข้อ ๑๐ ดังนี้

๓.๑) มีที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบ วิชาชีพการพยาบาล หรือผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หรือผู้ประกอบวิชาชีพด้าน

/การสาธารณสุข...

การสาธารณสุข หรือนักจิตวิทยาคลินิกหรือนักสังคมสงเคราะห์ ที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนด มีหน้าที่ให้คำปรึกษา ให้ความเห็น และให้คำแนะนำแก่ผู้ดำเนินการสถานฟื้นฟูนั้น

๓.๒) มีผู้ดำเนินการสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลหรือผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หรือผู้ประกอบวิชาชีพด้านการสาธารณสุข หรือนักจิตวิทยาคลินิกหรือนักสังคมสงเคราะห์ ที่ผ่านการอบรมและมีประสบการณ์อย่างน้อยหกเดือน

๓.๓) มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดระดับวิชาชีพทางการแพทย์ หรือการพยาบาล หรือการสาธารณสุข หรือนักจิตวิทยาคลินิกหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือนักกิจกรรมบำบัด หรือนักอาชีวบำบัด ที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนด ในอัตราส่วนเจ้าหน้าที่ ๑ คน ต่อผู้รับบริการ ๑๐-๑๕ คน

๓.๔) มีรายงานการทำเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของชุมชน

๓.๕) มีอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม เอื้ออำนวยต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ทั้งความสะดวก ปลอดภัย มีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีพื้นที่ส่วนกลาง ห้องสำหรับให้คำปรึกษา สถานที่รับประทานอาหาร ห้องน้ำและห้องสุขา ๑ ห้อง ต่อผู้รับบริการ ๑๐-๑๕ คน จัดทำทางลาดเอียง ราวเกาะ และห้องสุขาสำหรับผู้พิการด้วย

๓.๖) มีระบบเตือนสัญญาณไฟไหม้ ติดตั้งถังดับเพลิง และอบรมผู้ดำเนินการและฝึกซ้อมหนีไฟอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๓.๗) มีเวชภัณฑ์และวัสดุเพื่อการปฐมพยาบาลที่ได้มาตรฐานเหมาะสม และเพียงพอ

๓.๘) มีแผนหรือคู่มือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ

๓.๙) จัดทำเอกสารเวชระเบียนประจำตัวผู้ติดยาเสพติดและบันทึกประเมินผลการบำบัดฟื้นฟู

๓.๑๐) มีความพร้อมในการส่งต่อผู้ติดยาเสพติดที่รับการฟื้นฟูไปรับการรักษายังสถานพยาบาลอื่นที่เหมาะสม

สำหรับการขอจัดตั้งสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามประกาศฉบับดังกล่าว ข้อ ๗ และข้อ ๑๒ กำหนดให้ยื่นต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแห่งท้องที่ที่ขอจัดตั้ง โดยจะมีคณะกรรมการจัดตั้งและควบคุมคุณภาพ มาตรฐานศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอจัดตั้ง แล้วแจ้งไปยังสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดเพื่อ

/ดำเนินการ...

ดำเนินการขึ้นทะเบียนต่อไป ภายใน ๑ ปี หลังจากวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๕ ซึ่งเป็นวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ผู้ถูกร้องได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีลงโทษผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๘^๑ คุ้มครองว่า บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การกระทำใดที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และการทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ และอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ ๑ และข้อ ๑๖^๒ กำหนดให้รัฐภาคีป้องกันมิให้เกิดการกระทำ

/อันมี...

^๑ มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

ฯลฯ

ฯลฯ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้

^๒ ข้อ ๑

๑. เพื่อความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญานี้ คำว่า “การทรมาน” หมายถึง การกระทำใดก็ตามโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางกายภาพหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม การลงโทษบุคคลนั้น สำหรับการกระทำซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามกระทำหรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ หรือเป็นการข่มขู่ให้กลัวหรือเป็นการบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลใดใด บนพื้นฐานของการเลือกประติบัติ ไม่ว่าจะเป็นในรูปใด เมื่อความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานนั้นกระทำโดย หรือด้วยการขู่ข่มขู่ หรือด้วยความยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจาก หรืออันเป็นผลปกติจาก หรืออันสืบเนื่องมาจากการลงโทษทั้งปวงที่ชอบด้วยกฎหมาย

ฯลฯ

ฯลฯ

ข้อ ๑๖

๑. ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐรับที่จะป้องกันมิให้มีการกระทำอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือการประติบัติ หรือการลงโทษที่ย่ำยีศักดิ์ศรีที่ไม่ถึงกับเป็นการทรมานตามที่นิยามไว้ในข้อ ๑ เกิดขึ้นในอาณาเขตภายใต้เขตอำนาจของตน เมื่อการกระทำเช่นว่านี้กระทำโดย หรือด้วยการขู่ข่มขู่ หรือด้วยความยินยอม หรือความรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พันธกรณีทั้งปวงในข้อ ๑๐ ข้อ ๑๑ ข้อ ๑๒ และข้อ ๑๓ ให้นำมาใช้บังคับ โดยการใช้แทนที่การกล่าวถึงการทรมาน หรือการกล่าวถึงการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

อันมีลักษณะที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๙^๓ กำหนดว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกทรมาน เสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้

๓.๒ จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงรับฟังเป็นที่ยุติว่า ผู้ร้องไม่เคยถูกเจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องลงโทษโดยการทำร้ายร่างกายหรือใช้โซ่ตรวนล่ามขณะเข้ารับการบำบัดยาเสพติด เพียงแต่กล่าวอ้างว่า พบเห็นการกระทำในลักษณะดังกล่าวกับผู้เข้ารับการบำบัดรายอื่น โดยผู้ร้องไม่สามารถให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าวได้ ประกอบกับจากการลงพื้นที่ตรวจสอบสถานที่ของผู้ถูกร้องก็ไม่พบการกระทำในลักษณะดังกล่าว และจากการสอบถามผู้เข้ารับการบำบัดบางรายให้ข้อมูลยืนยันว่า เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องไม่เคยทำร้ายร่างกายผู้เข้ารับการบำบัด เมื่อการตรวจสอบไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าผู้ถูกร้องมีการกระทำตามที่ผู้ร้องได้ร้องเรียน ในขั้นนี้ จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีลงโทษผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม

๓.๓ อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบ เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องยอมรับว่า เคยใช้โซ่ตรวนกับผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดบางราย เนื่องจากผู้เข้ารับการบำบัดรายนั้นมีอาการทางจิต มีพฤติกรรมทำร้ายร่างกายผู้อื่น ก่อเหตุทะเลาะวิวาท และพยายามหลบหนีจากการควบคุม แต่ปัจจุบันได้ยกเลิกการใช้โซ่ตรวนมากกว่า ๒ ปีแล้ว เนื่องจากผู้ถูกร้องไม่ได้รับบุคคลที่มีอาการทางจิตเข้ารับการบำบัดอีก แต่จากการลงพื้นที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ยังคงพบป้ายประกาศของผู้ถูกร้องซึ่งระบุไว้ในประกาศกฎเกณฑ์การรับบุคคลเข้ารับการบำบัดในศูนย์บำบัด ข้อ ๖ ว่า “หากผู้บำบัดทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย ลักขโมย หลบหนี อาละวาด กระทำผิดกฎของศูนย์บำบัด อนุญาตให้ล่ามโซ่ได้ทุกกรณี”

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวเห็นว่า แม้การใช้โซ่ตรวนกับผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดเมื่อกระทำผิดกฎจะเป็นกรณีที่ผู้ถูกร้องประกาศให้ทราบเป็นการทั่วไปและบุคคลที่จะเข้ารับการบำบัดต้องยอมรับเงื่อนไขจึงจะเข้าสู่กระบวนการบำบัดได้ก็ตาม แต่การใช้โซ่ตรวนส่งผลกระทบต่อร่างกาย สุขภาพ อนามัย และจิตใจของผู้เข้ารับการบำบัด และไม่ใช่วิธีการช่วยเหลือให้ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดฟื้นฟูร่างกายและหายจากภาวะติดยาเสพติดได้ ประกอบกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เคยพิจารณาเกี่ยวกับการใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติด

/ตามรายงาน...

^๓ ข้อ ๙

๑. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกทรมานเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ตามรายงานผลการตรวจสอบที่ ๔๖๖/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ โดยมีความเห็นสรุปว่า ผู้เข้ารับการบำบัดไม่ใช่ผู้ต้องขังตามคำพิพากษาของศาลที่จะสามารถใช้เครื่องพันธนาการประเภทใด ๆ ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อจำกัดอิสรภาพในการเคลื่อนไหวร่างกายที่ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการ ดำรงชีวิตประจำวัน รวมถึงการได้รับความทุกข์ทรมานทางจิตใจ

ในชั้นนี้จึงเห็นว่า การที่ผู้ถูกร้องเคยใช้โซ่ตรวนต่อผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติด เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แม้ผู้ถูกร้องจะชี้แจงว่าปัจจุบัน (ตั้งแต่ปี ๒๕๖๔ เป็นต้นมา) ได้ยกเลิก วิธีการดังกล่าวอันถือเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วก็ตาม แต่ประกาศของผู้ถูกร้องในข้อ ๖ ที่กำหนดเงื่อนไขการใช้โซ่ตรวนต่อผู้เข้ารับการบำบัดยังไม่ถูกยกเลิก ซึ่งอาจทำให้เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้อง เข้าใจว่าสามารถกระทำการเช่นนั้นได้ ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะ นี้อีก เห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อ ผู้ถูกร้องเพื่อดำเนินการต่อไป

๓.๔ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงของ นาย ก. ที่ถูกส่งตัวเข้ารับการบำบัด โดยตนไม่ได้ยินยอมตั้งแต่ต้น แม้ต่อมาจากการประสานงานของพนักงานเจ้าหน้าที่จะทำให้นาย ก. ได้รับ ทราบข้อมูลและยินยอมที่จะบำบัดยาเสพติดกับผู้ถูกร้องต่อไปก็ตาม แต่ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๑๔ และมาตรา ๑๖๙^๔ ได้วางหลักไว้ว่า เมื่อผู้เสพถูกเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.

/พนักงาน ...

^๔ มาตรา ๑๑๓ ผู้ใดยกเหตุว่าตนได้เสพยาเสพติดตามมาตรา ๑๖๒ หรือมาตรา ๑๖๓ หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษหรือวัตถุออกฤทธิ์เพื่อเสพตามมาตรา ๑๖๔ และได้สมัครใจขอเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลยาเสพติดก่อนที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะตรวจพบ อีกทั้งได้ปฏิบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาจนได้รับการรับรองเป็นหนังสือว่าเป็นผู้ผ่านการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจจากหัวหน้าสถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้ผู้นั้นไม่มีความผิดในมาตราดังกล่าว

มาตรา ๑๑๔ ในกรณีที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตรวจพบผู้ที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดตามมาตรา ๑๖๒ หรือมาตรา ๑๖๓ หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพตามมาตรา ๑๖๔ ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดอื่นซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ไม่มีพฤติกรรมการก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม หรือมีพฤติกรรมการก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคมที่เกิดจากโรคทางจิตและประสาท หรืออาการที่เกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่ใช้ และสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัวผู้นั้นไปสถานพยาบาลยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรองต่อไป

เมื่อผู้สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาตามวรรคหนึ่งเข้ารับการบำบัดรักษาและปฏิบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาจนได้รับการรับรองเป็นหนังสือว่าเป็นผู้ผ่านการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจจากหัวหน้าสถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้ผู้นั้นไม่มีความผิดในมาตราดังกล่าว

พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ พบตัว และมีผลตรวจปัสสาวะเป็นบวก หรือมียาเสพติดไว้ในความครอบครองเพื่อเสพ และผู้เสพคนนั้นไม่ได้เป็นผู้ต้องหาหรืออยู่ระหว่างถูกดำเนินคดีที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ระหว่างรับโทษจำคุก หรือมีพฤติกรรมการอันตรายต่อผู้อื่นหรือสังคม ให้เจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้พบตัวมีอำนาจควบคุมตัวผู้เสพคนนั้นส่งพนักงานสอบสวนเพื่อรวบรวม บันทึกพฤติการณ์จากเจ้าพนักงาน และพิจารณาส่งฟ้องคดีเพื่อพิจารณาส่งฟ้องศาลตามฐานความผิดไปยังศาลแขวง ซึ่งการพิจารณาคดีในลักษณะเช่นนี้ ศาลจะไม่เน้นการลงโทษจำคุก แต่จะมุ่งเน้นในการสงเคราะห์ช่วยเหลือจำเลยให้ “เลิกเสพ” แทน “การลงโทษจำคุก” กรณีที่จำเลยสำนึกในการกระทำและสำนึกใจเข้ารับการรักษา หากศาลได้สอบถามพนักงานอัยการแล้ว ให้ส่งตัวจำเลยไปยังสถานพยาบาลยาเสพติด หรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อเข้ารับการรักษาต่อไป^๕

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การให้ผู้เสพยาเสพติดให้ความยินยอมโดยสมัครใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่กระบวนการบำบัดรักษา และจะนำผู้เสพยาเสพติดไปบำบัดโดยปราศจากความยินยอมไม่ได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจจากศาล ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดกรณีเช่นเดียวกับนาย ก. อีกเห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป

๓.๕ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

๓.๕.๑ ศูนย์บำบัดของผู้ถูกรังเริ่มก่อตั้งเมื่อประมาณปี ๒๕๕๒ โดยบำบัดรักษาด้วยวิธีทางศาสนาและจัดตั้งในลักษณะโรงเรียนสอนศาสนา โดยใช้ชุมชนตำบล [REDACTED] ร่วมกับผู้นำศาสนาแต่ละหมู่บ้านสอนศาสนาให้ผู้เข้ารับการรักษา อันเป็นวิธีหนึ่งของการบำบัดฟื้นฟูผู้ป่วยจากยาเสพติดโดยชุมชนเป็นฐาน^๖ ซึ่งเป็นกระบวนการบำบัดฟื้นฟูที่สามารถทำได้ในชุมชนในการดูแลกลุ่ม /ผู้ใช้...

หากผู้เข้ารับการรักษาตามวรรคหนึ่งหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาจนครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้สถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจัดทำประวัติ ข้อมูล และพฤติการณ์ของผู้หลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาให้เข้ารับการรักษาตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๖๙ เมื่อจำเลยเข้ารับการรักษาและปฏิบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนด จนได้รับการรับรองเป็นหนังสือว่าเป็นผู้ผ่านการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจจากหัวหน้าสถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้ศาลสั่งยุติคดี เว้นแต่จะต้องมีคำสั่งเกี่ยวกับของกลาง และให้ผู้นั้นพ้นจากความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๖๘

ถ้าจำเลยไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาจนครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนด ก็ให้ศาลยกคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาต่อไป

^๕ “แนวทางการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้เสพยา ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด(ใหม่)” โดยสำนักงาน ป.ป.ส. สืบค้นจาก <https://www.oncb.go.th/Home/PublishingImages/Pages/oncbprocess>, เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๗

^๖ แนวทางการคัดกรอง การประเมินความรุนแรง การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สำหรับศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด และสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด

ผู้ใช้และผู้เสพ จากการให้ข้อมูลของผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่า ผลจากการดำเนินการช่วยให้ปัญหาหายสาบสูญใน ตำบล [redacted] ลดลง ทำให้ประชาชนในตำบลและจังหวัดอื่น ที่ทราบข้อมูล ส่งบุตรหลานและญาติที่ น้องที่ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดกับผู้ถูกร้องตลอดมา

๓.๕.๒ จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากกระทรวงยุติธรรมในฐานะหน่วยงาน ที่รับผิดชอบการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ และกระทรวงสาธารณสุขในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการบำบัดรักษาและการฟื้นฟู สภาพทางสังคมแก่ผู้ติดยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ได้รับข้อเท็จจริงว่า ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ เป็นต้นมา ผู้ถูกร้องไม่เคยขอขึ้นทะเบียนหรือขอจัดตั้งเป็นสถานพยาบาลตามพระราชบัญญัติยาเสพติด ให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และไม่เคยขอจดทะเบียนเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามประมวล กฎหมายยาเสพติด ซึ่งมาตรา ๑๒๑ และมาตรา ๑๘๑^๗ ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ทำการบำบัดรักษา ผู้ติดยาเสพติดเป็นปกติธุระ โดยมีได้กระทำในสถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติดตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้ กฎหมายกับผู้ถูกร้อง โดยกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงสาธารณสุขให้ข้อเท็จจริงที่สอดคล้องกันว่า ควรส่งเสริมให้ผู้ถูกร้องดำเนินการต่อไปเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยการประสานคณะทำงานจัดตั้ง สถานพยาบาลยาเสพติดและสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รับรองคุณภาพการดำเนินงานศูนย์ คัดกรองและศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมระดับจังหวัด เข้าไปตรวจเยี่ยมและให้คำแนะนำแก่ผู้ถูกร้อง

ในการ...

จัดทำโดยกรมการแพทย์ (๒๕๖๕), หน้า ๕๑ ภาคผนวก ค , ให้นิยาม การบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community based treatment : CBTX) ว่าเป็นกระบวนการบำบัดฟื้นฟูที่สามารถทำได้ในชุมชนโดยชุมชน เป็นการแก้ไข จากสาเหตุทั่วโลก และผลกระทบของปัญหาหายสาบสูญที่แท้จริงโดยคนในครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มศักยภาพ เชื่อมโยงกับหน่วยบริการสาธารณสุขในชุมชน ภาคประชาสังคม และหน่วยสนับสนุนต่างๆ โดยมีกรอบแนวคิดหลักสำคัญ เพื่อให้เกิดการดูแลผู้ติดยาเสพติดแบบรอบด้าน ทั้งปัญหาการเสพติด ครอบครัว สังคม สัมพันธภาพ ความเป็นอยู่ และวิถีการ ดำเนินชีวิต ด้วยความเข้มข้นที่แตกต่างกันไปตามบริบทและความซับซ้อนของปัญหาในแต่ละบุคคล เป็นการบำบัดรักษาแบบ รอบด้านและต่อเนื่อง ทั้งกายจิตสังคม โดยเฉพาะด้านสังคม สิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาการติดยาเสพติด โดยใช้ ศักยภาพ ทรัพยากร และความร่วมมือของคนในชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องตามบริบทและวิถีชีวิต ต้นทุนทางวัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชนเพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดสามารถเลิกยาเสพติดได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้

^๗ มาตรา ๑๒๑ ห้ามผู้ใดทำการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเป็นปกติธุระโดยใช้ยาตามกฎหมาย ว่าด้วยยา หรือวัตถุออกฤทธิ์หรือยาเสพติดให้โทษตามประมวลกฎหมายนี้ หรือกระทำการบำบัดรักษา ยาเสพติดไม่ว่าโดยวิธีอื่นใด ซึ่งมีได้ กระทำในสถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายนี้ ไม่ว่าจะได้รับ ประโยชน์ตอบแทนหรือไม่

มาตรา ๑๘๑ ผู้ใดทำการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเป็นปกติธุระ โดยมีได้กระทำในสถานพยาบาลยาเสพติด หรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายนี้ ไม่ว่าจะได้รับประโยชน์ตอบแทนหรือไม่ อันเป็น การฝ่าฝืนมาตรา ๑๒๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๔.๑ กรณีร้องเรียนว่าผู้ถูกร้องลงโทษผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสมตามคำร้องนี้ ไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่ทำให้เห็นได้ว่า ผู้ถูกร้องได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่การที่ผู้ถูกร้องเคยใช้โซ่ตรวนกับผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๔.๒ หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมาย ยังไม่ได้ทำหน้าที่ของตนได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง ทำให้การบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้ถูกร้องไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้และมีความสุ่มเสี่ยงที่จะเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้เข้ารับการบำบัด

๔.๓ ให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้องและกระทรวงสาธารณสุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๑) และ(๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) และ (๓) ประกอบมาตรา ๓๖ และมาตรา ๔๒ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

๔.๓.๑ มาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ให้ผู้ถูกร้องยกเลิกข้อความในข้อ ๖ ของประกาศกฎเกณฑ์การรับบุคคลเข้ารับการบำบัดยาเสพติดในศูนย์บำบัดของผู้ถูกร้องที่กำหนดให้ใช้โซ่ตรวนต่อผู้เข้ารับการบำบัด และให้ผู้ถูกร้องกำชับเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอให้มีให้ทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎเกณฑ์ดังกล่าวที่จะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เข้ารับการบำบัด ทั้งนี้ ให้ดำเนินการภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงานฉบับนี้

๔.๓.๒ มาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ให้กระทรวงสาธารณสุขประสานงานกับจังหวัดปัตตานี โรงพยาบาล ญันนารักษ์ปัตตานี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปัตตานี และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล [REDACTED] เร่งรัดให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ตลอดจนให้การสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นแก่ผู้ถูกร้องในการจัดตั้งเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามประกาศคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขการจัดตั้งและการรับรองคุณภาพสถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๕ ให้ได้โดยเร็ว รวมถึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ ภายหลังจากการจัดตั้งเสร็จสิ้น

/ทั้งนี้...

ทั้งนี้ ในระหว่างกระบวนการจัดตั้ง ให้นำหน่วยงานของรัฐข้างต้นร่วมกันตรวจสอบ
สุขภาพผู้เข้ารับการบำบัดเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง รวมถึงให้การช่วยเหลือและให้คำปรึกษา
ในการบำบัดรักษาผู้เข้ารับการบำบัดด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปติกาญจน์ สิทธิเดช

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

